

Είναι διαγνωστικός ή πειθαρχικός ο χαρακτήρας της Αξιολόγησης;

Ηρακλής Ρεράκης
Καθηγητής Παιδαγωγικής ΑΠΘ
Πρόεδρος της Πανελλήνιας Ενώσεως Θεολόγων

Ως γνωστό, από τη δεκαετία του 1990, πραγματοποιήθηκε η μετατροπή του Επιθεωρητή σε Σύμβουλο Εκπαίδευσης και η Αξιολόγηση άρχισε να λαμβάνει τα χαρακτηριστικά μιας συστηματικής παιδαγωγικής διαδικασίας, που άγγιζε ολόκληρη της Εκπαιδευτική διαδικασία.

Η λειτουργία της αποσκοπούσε στον προσδιορισμό του ρόλου του παιδαγωγού, σε σχέση με την ανάπτυξη των μαθητών σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες.

Η διαδικασία της Αξιολόγησης, άλλωστε, αποτελεί ένα ξεχωριστό και βαρυσήμαντο θέμα των επιστημών της αγωγής. Η μέτρηση της ικανότητας του παιδαγωγού να διδάσκει και να παιδαγωγεί, ταυτόχρονα, τους/τις μαθητές/τριες αποτελεί το πλέον κρίσιμο προσόν του, ως Δημόσιου Λειτουργού, καθώς στόχος της προσφοράς του στο σχολείο είναι, αφενός, η μάθηση, με ευχάριστο, σύντομο και ελκυστικό τρόπο και, αφετέρου, η αγωγή με τη μορφή της ηθικοπνευματικής, συναισθηματικής, κοινωνικής, και πολιτισμικής τους ωρίμανσης.

Σημαντικό ρόλο, συνεπώς στην Αξιολόγηση, σε καθαρά ψυχοπαιδαγωγικό πλαίσιο, διαδραματίζει ο τρόπος που διενεργείται από τον αξιολογητή, καθώς μπορεί να εμπεριέχει προσωπικές ή υποκειμενικές κρίσεις, χωρίς διασφαλισμένες εγγυήσεις αντικειμενικότητας και πάντοτε με το ενδεχόμενο ύπαρξης «προσωπικών ή ιδεολογικών σχέσεων», που μπορεί να επηρεάσουν την κρίση του.

Γι' αυτό απαιτείται, πρωταρχικά επί τούτου, σοβαρή και αμερόληπτη νομοθεσία παιδαγωγικού χαρακτήρα, έπειτα επιμόρφωση τόσο των Εκπαιδευτικών όσο και των Αξιολογητών, έτσι ώστε να γνωρίζουν και να αποδέχονται όλοι, όχι μόνο το τι αξιολογείται στην Αξιολόγηση, αλλά και με ποια κριτήρια, με ποιον στόχο και με ποιον τρόπο μπορεί να αξιολογηθεί.

Πολλοί εκπαιδευτικοί, μάλιστα, επισημαίνουν ότι η Πολιτεία δεν προσφέρει συστηματική και στοχευμένη επιμόρφωση, αλλά ζητά Αξιολόγηση, χωρίς να έχει προηγηθεί η κατάλληλη στήριξη για επαγγελματική ανάπτυξη.

Από παιδαγωγικής και διδακτικής πλευράς, ο στόχος της Αξιολόγησης, έτσι όπως έχει οραματιστεί ως διαδικασία, φαίνεται να αφήνει περιθώρια που

μπορεί να εκληφθεί ως έλεγχος ή ακόμη και ως τιμωρία του Εκπαιδευτικού και όχι φυσικά, ως διαδικασία για τη βελτίωσή του.

Δεν φαίνεται δηλαδή, με σαφήνεια και κατηγορηματικό τρόπο, πως ο κύριος αποδέκτης του αποτελέσματος αυτής της διαδικασίας είναι η βελτίωση του σκοπού, του περιεχομένου και των μέσων μαθήσεως και αγωγής των μαθητών/τριών.

Έτσι, οι Εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η παρούσα μορφή της Αξιολόγησης, δεν αποτελεί μια επιστημονική διαγνωστική έρευνα της κατάστασης στην οποία βρίσκεται η διδασκαλία του κάθε γνωστικού αντικειμένου.

Μια τέτοια έρευνα, πριν από την Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών, θα μπορούσε, καταρχάς, να δείξει ποιες είναι οι ελλείψεις και τα προβλήματα εκάστου κλάδου και τι ακριβώς χρειάζεται να βελτιωθεί:

Τα Προγράμματα, τα βιβλία, τα μέσα, οι μέθοδοι των Εκπαιδευτικών, η προσπάθεια βελτίωσής τους, μέσω επιμορφώσεων, η εξεύρεση του κατάλληλου επιστημονικού προσωπικού, που θα βοηθούσε σε αυτήν τη διαδικασία και τόσα άλλα συναφή.

Έπειτα, θα μπορούσε να αναζητηθεί η επικοινωνία και η συναίνεση των Εκπαιδευτικών και τα σύγχρονα και αδιαμφισβήτητα επιστημονικά και παιδαγωγικά δεδομένα Αξιολόγησης, η χρήση των οποίων θα μπορούσε να ανακαλύψει και να καλύψει «τα κενά που ζητούν πλήρωση», κατά τον Οδ. Ελύτη.

Με άλλα λόγια, ο ρόλος των Αξιολογητών, έναντι των Εκπαιδευτικών, θα μπορούσε να είναι βοηθητικός, επιμορφωτικός, εμπνευστικός και στηρικτικός και όχι πειθαρχικός, απειλητικός ή ελεγκτικός. Σε αυτήν την κατεύθυνση είναι ανάγκη να επανεξετάσει το Υπουργείο Παιδείας και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής τον ρόλο του Αξιολογητή και της Αξιολόγησης, στον χώρο της Εκπαίδευσης.

Δεν μπορεί η Αξιολόγηση να βασίζεται, στις περισσότερες περιπτώσεις, στην διενέργεια ενός διδακτικού σεναρίου από τον Εκπαιδευτικό ή στη συλλογή πληροφοριών που συλλέγει για τον εαυτό του ο Εκπαιδευτικός ή στην κρίση ενός άσχετου με το γνωστικό αντικείμενο του Διευθυντή Σχολείου.

Μια τέτοια Αξιολόγηση μοιάζει με την Αξιολόγηση των τελειοφοίτων του Λυκείου, οι οποίοι, προκειμένου να εισέλθουν στο Πανεπιστήμιο, μέσω των Πανελληνίων Εξετάσεων, εξετάζονται σε (4) Μαθήματα, με βάση, κατά κύριο λόγο, την ικανότητά τους να αποστηθίζουν και όχι να λειτουργούν με κριτική σκέψη!

Ωστόσο, η Αξιολόγηση του/της Εκπαιδευτικού θα έπρεπε να συντελεί στην αυτογνωσία, στην αυτοαξιολόγηση και στην αυτοκριτική του/της, να τον/την

πληροφορεί, δηλαδή, στο αν συντελεί και σε ποιο βαθμό η ικανότητα και η μέθοδός διδασκαλίας του/της στη δημιουργική και αποτελεσματική μάθηση των μαθητών.

Σε διαφορετική περίπτωση, θα μπορούσε να προβλέπεται ποιες επιμορφωτικές διαδικασίες θα μπορούσε να ακολουθήσει, προκειμένου να καλύψει τα κενά του/της ως διδάσκων/ουσα.

Μια τέτοια Αξιολόγηση με διαγνωστικό, προγνωστικό και βελτιωτικό χαρακτήρα είναι βέβαιο ότι μπορεί να εκτιμηθεί από τους Εκπαιδευτικούς, ως προϊόν ελευθερίας, να τους προξενεί χαρά και αισιοδοξία και όχι άγχος και φόβο, καθώς θα έχει ένα και μοναδικό σκοπό, την άνοδο του ποιοτικού κυρίως επιπέδου της Παιδείας και των μαθητών.

Αναμφίβολα, η διαδικασία της Αξιολόγησης, για να γίνει προσιτή και αποδεκτή από τους Εκπαιδευτικούς, χρειάζεται να αλλάξει χαρακτήρα και στόχευση. Να εκκαθαριστεί από τα πρόσωπα και τα χαρακτηριστικά που δίνουν την εντύπωση ότι στοχεύει να χειραγωγήσει, να μειώσει ή να επηρεάσει, αρνητικά, την επαγγελματική τους εξέλιξη.

Χρειάζεται να πεισθούν οι Εκπαιδευτικοί ότι η Αξιολόγηση συντελεί στην καταγραφή της κατάστασης εκείνης, στην οποία βρίσκονται ως διδάσκαλοι και παιδαγωγοί, σε αυτήν τη χρονική στιγμή και αν και τι χρειάζεται να κάνουν, ως αυτομόρφωση ή επιμόρφωση, για να βελτιώσουν τις τυχόν αδυναμίες τους.

Κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί ότι ένα βασικό στοιχείο Αξιολόγησης του/της Εκπαιδευτικού είναι η επιστημονική του συγκρότηση, που αφορά στην επάρκεια της κατοχής και μετάδοσης των έγκυρων γνώσεων του γνωστικού του/της αντικειμένου.

Εκτός των άλλων, ωστόσο, πολύ σημαντικό στοιχείο αποτελεί, επίσης, και παιδαγωγική του/της επάρκεια, καθώς αυτή καθορίζει τη δυνατότητα διαχείρισης της τάξεως και την ανάπτυξη των σχέσεων του με τους/τις μαθητές/τριες, γεγονός που αποτελεί τη βάση για την επίτευξη του πνευματικού, κοινωνικού και πολιτισμικού του ρόλου, ως παιδαγωγού.

Σε κανέναν Εκπαιδευτικό δεν πρέπει να διαφεύγει το επιστημονικά έγκυρο στοιχείο, ότι η θετική ή η αρνητική συμπεριφορά του δασκάλου προσλαμβάνεται και απορροφάται με τη λειτουργία της μιμήσεως-ταυτίσεως, ως πρότυπο από τους μαθητές.

Κάθε Εκπαιδευτικός, συνεπώς, οφείλει να συνειδητοποιεί και να βελτιώνει τον ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο που έχει, ως λειτουργός της αγωγής και να εφαρμόζει, με συνέπεια, τις παιδαγωγικές αρχές, να λειτουργεί με αγάπη, γνώση και φαντασία, για να υπάρχει πάντα ένα θετικό και δημιουργικό πνεύμα στην τάξη (διάλογος, συμμετοχή, αυτενέργεια, δημιουργικότητα και

κριτικό πνεύμα των μαθητών, ομαδική εργασία, σωστές διαπροσωπικές σχέσεις, χρήση Εκπαιδευτικής τεχνολογίας, δημιουργικές επισκέψεις εκτός σχολείου κ.ά.).

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δίδεται στη παιδαγωγική χροιά της διδασκαλίας του/της, προκειμένου να μη διδάσκει για να επιβάλλει γνώσεις και τρόπους συμπεριφοράς με τρόπο ανελεύθερο, καταπιεστικό και αυταρχικό, δηλαδή αντιπαιδαγωγικό.

Μόνος του ο Εκπαιδευτικός, οφείλει να αποφεύγει μη παιδαγωγικά κατάλοιπα, όπως είναι η αποστήθιση, η καταπίεση, ο διδακτικός μονόλογος, η αποθάρρυνση, η προσβολή και να χρησιμοποιεί ως μέσα την αγάπη, την ελευθερία, την κριτική σκέψη, τον διάλογο, την ενθάρρυνση και τον σεβασμό της προσωπικότητας.

Με βάση τα παραπάνω, η Αξιολόγηση, αξίζει να γίνεται, μόνον, όταν διενεργείται ως μέσο βελτίωσης και αναβάθμισης της Παιδείας και των Εκπαιδευτικών.

Η Φιλανδία, αν και αρίστευε στη χρήση των πλέον σύγχρονων παιδαγωγικών μέσων και μεθόδων, ήδη έχει αρχίσει να αναθεωρεί το μοντέλο Αξιολόγησης, καθώς θεωρεί ότι έχουν αλλάξει οι γνωστικές ανάγκες των μαθητών/τριών. Φαίνεται ότι εκεί οι ιθύνοντες κατανοούν την λειτουργία της Αξιολόγησης, ως πυξίδα που προσανατολίζει προς τους μαθητές. Καιρός είναι και στην πατρίδα μας να αντιληφθούμε όλοι ότι ο βασικός προσανατολισμός της Αξιολόγησης είναι η συλλογή και επεξεργασία δεδομένων, ώστε να μπορούν, όταν είναι ανάγκη, να τροποποιούνται και να αναθεωρούνται κάποιες επιλογές, ως προς τους στόχους, τις μεθόδους και των μέσων της παιδείας.

Μια τέτοια μορφή Αξιολόγησης μπορεί να αξιολογηθεί ως μια αναγκαία και απαραίτητη παιδαγωγική λειτουργία, που αξίζει να υπάρχει και στην ελληνική παιδεία.